

ความต้องการใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น¹

The Need of Open Access Literature by Graduate Students,
Khon Kaen University

ชุตติกาญจน์ บุตรพรหม²
Chutikarn Butprom

กันยารัตน์ เควียเซ่น³
Kanyarat Kwiecien

¹ บทความจากวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
E-mail: palbut@kku.ac.th

³ ค.ด., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาสารสนเทศและการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น E-mail: kandad@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา กลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษา และประสบการณ์การรู้จักแหล่งสารสนเทศแบบเสรีกับความต้องการใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 321 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและไคสแควร์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีระดับมากที่สุด โดยต้องการใช้สารสนเทศที่มีลักษณะเป็นเอกสารฉบับเต็ม นำเสนอด้วยภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ เนื้อหาถูกต้องสมบูรณ์ ระบุแหล่งที่มา มีเนื้อหาทันสมัยไม่เกิน 6 เดือนและได้รับการอ้างอิงหรือเชื่อมโยงจากแหล่งที่น่าเชื่อถืออย่างชัดเจน โดยต้องการสารสนเทศที่เผยแพร่ในวารสารแบบเสรี โดยเฉพาะวารสารอิเล็กทรอนิกส์แบบเสรีที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายในระดับมากที่สุด และมีเนื้อหาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ประยุกต์ แพทยศาสตร์ และเทคโนโลยี นอกจากนี้พบว่าระดับการศึกษา กลุ่มสาขาวิชาที่สังกัด และประสบการณ์การรู้จักแหล่งสารสนเทศแบบเสรีของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรี

Abstract

The purposes of this research were to examine the need of using open access literature of Khon Kaen University by graduate students, and the relationship between the level of education, fields of study, and experiences on recognizing and the need for using open access literature. 321 Khon Kaen University graduate students were random sampling. The research instrument was a questionnaire. Then data were analyzed and presented by descriptive statistics and chi-square. The results showed that graduate students needed to use the information that was distributed in open access at the highest level. That was the need for fulltext information, Thai or English language, accurate content, identifying sources, up to date within 6 month, reliable linked resource. The information distributed in open access journal, especially the free online journals, were required at the highest level. Users needed the contents related to applied science, medicine, technology at the highest level. The relationship between users' level of education, fields of study, and experiences in recognizing open access literature were not correlated to the need for using open access literature.

คำสำคัญ: แหล่งสารสนเทศแบบเสรี นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Keyword: Open Access Literature, Graduate students, Khon Kaen University

บทนำ

ในอดีตตัวกลางในการสื่อสารทางวิชาการของกลุ่มนักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วโลก ที่ใช้ในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการคือสิ่งพิมพ์ เช่น บทความในวารสาร รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ เป็นต้น ซึ่งการเผยแพร่ในรูปแบบดั้งเดิมนี้ กว่าที่นักวิชาการหรือเพื่อนร่วมวิชาชีพจะค้นพบและนำผลผลิตของความรู้นั้นไปใช้ ต้องใช้ทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการค้นหาเป็นอย่างมาก ต่อมาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้รับการพัฒนาขึ้น ทำให้รูปแบบการเผยแพร่สารสนเทศเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนทั่วโลกสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ผ่านการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การสื่อสารทางวิชาการรูปแบบใหม่เริ่มถูกขับเคลื่อนขึ้น โดยกลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วมในการผลิตความรู้ได้ตระหนักถึงความสำคัญในระบบการสื่อสารทางวิชาการที่ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นฐานในการสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานของพวกเขาให้เป็นสาธารณะ เพื่อให้ผลการวิจัยเหล่านั้นถูกค้นพบและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น แหล่งสารสนเทศแบบเสรี (Open access หรือ Open access literature) หมายถึง แหล่งสารสนเทศทางวิชาการที่เผยแพร่ในรูปแบบเอกสารดิจิทัลออนไลน์ ให้บริการแบบสาธารณะผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตแก่ผู้ใช้บริการทั่วโลก เช่น บทความวารสาร รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการประชุม รายงานทางเทคนิค เอกสารการปฏิบัติงาน สิ่งพิมพ์ รัฐบาล เป็นต้น โดยผู้ใช้สามารถสืบค้น อ่าน ดาวน์โหลด พิมพ์ผล ทำสำเนา แจกจ่าย หรือทำเครื่องมือช่วยค้นเชื่อมโยงไปยังแหล่งจัดเก็บสารสนเทศเหล่านั้นได้ ซึ่งการเผยแพร่และให้บริการในลักษณะนี้มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การเปลี่ยนแปลงระบบการสื่อสารทางวิชาการ เพื่อให้งานวิจัยถูกค้นพบ และสามารถเข้าใช้ได้อย่างเสรีบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมถึงเพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมกระแสทางสารสนเทศของผู้ใช้ในยุคปัจจุบัน (ริงลิมา เพ็ชรเม็ตใหญ่. 2551: 49; The Budapest Open Access Initiative. 2002: Online; Laksana Thaotip. 2009: 11; Zuccala. 2009: 359-360)

ปัจจุบันแหล่งสารสนเทศแบบเสรีเริ่มมีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้นในวงการตีพิมพ์เอกสารและการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของนักวิทยาศาสตร์ นักวิจัย นักวิชาการ และนักศึกษา โดยจะเห็นได้จากผลงานการวิจัยของผู้ผลิตความรู้เหล่านี้ได้เผยแพร่ผ่านสื่อในหลายรูปแบบและหลายวิธี เช่น ตีพิมพ์ในแหล่งสารสนเทศแบบเสรี ผাগบทความไว้ที่คลังสารสนเทศสถาบัน ผাগไว้หน้าเว็บเพจส่วนบุคคลหรือคลังเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งวิธีการเหล่านี้ทำให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงบทความของนักวิจัยได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น และยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการนำไปใช้ รวมทั้งการอ้างอิงเพิ่มมากขึ้น (Nicholas: Huntington; & Jamli. 2007: Online) สำนักพิมพ์เชิงพาณิชย์หลายแห่ง เช่น SpringerOpen, Oxford Open, RSC Open Science, BMJ Open เป็นต้น ได้นำระบบผู้แต่งเป็นคนเสียค่าใช้จ่าย ในลักษณะของวารสารแบบผสม เข้ามาใช้ในธุรกิจวารสารโดยห้องสมุดต้องจ่ายค่าบอกรับเพื่ออ่านบทความ แต่บทความมีกรการจัดเก็บในระบบแหล่งสารสนเทศแบบเสรี โดยผู้เขียนสามารถจ่ายค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เผยแพร่วารสาร หากต้องการสิทธิ์ในการนำบทความเฉพาะของตนทั้งก่อนและหลังการตีพิมพ์ไปจัดเก็บหรือเผยแพร่ในคลังเอกสารของตนเองหรือขององค์กรได้ หรือบางสำนักพิมพ์ใช้รูปแบบที่เปิดให้เข้าถึงบทความในเล่มได้อย่างอิสระทันทีที่ส่งตีพิมพ์ เช่น Hindawi, MDPI, OMICS, DovePress, ANSInet เป็นต้น โดยให้ผู้เขียนจ่ายค่าตีพิมพ์ ส่วนผู้อ่านอ่านแบบไม่เสียค่าใช้จ่ายผ่านอินเทอร์เน็ต (Miguel: Chinchilla-Rodriguez; & Moya-Anegón. 2011: Online) ซึ่งการเผยแพร่ในลักษณะนี้มีสมาคมสำนักพิมพ์ผลงานทางวิชาการแบบเสรี (The Open Access Scholarly Publishers Association: OASPA) เป็นผู้กำหนดกฎ กติกา มารยาท และกำกับดูแลสำนักพิมพ์แหล่งสารสนเทศแบบเสรี ส่วนการเผยแพร่ในประเทศไทย จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัยเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศแบบเสรีทั่วประเทศ โดยการสำรวจผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงานของรัฐต่างๆ เว็บไซต์ของหน่วยงานที่ให้บริการด้านการศึกษา ด้านการวิจัย ตลอดจนเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาทั่วประเทศ พบว่าการจัดทำแหล่งสารสนเทศแบบเสรีมีหลากหลายรูปแบบตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์เป็นเอกภาพในลักษณะที่รวมศูนย์กลางไว้แหล่งเดียวดังเช่นประเทศที่พัฒนาแล้ว จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นห้องสมุดในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริม

การเข้าถึงสารสนเทศอย่างเต็มรูปแบบ ย่อมได้รับผลประโยชน์โดยตรงเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศแบบเสรี เนื่องจากพบว่าระบบสารสนเทศแบบเสรีช่วยลดปัญหาในเรื่องค่าบอกรับวารสาร ค่าลิขสิทธิ์ และอุปสรรคการขออนุมัติจัดซื้อ รวมถึงเพิ่มทางเลือกในการค้นหาสารสนเทศ ควบคุมเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศที่ห้องสมุดบอกรับ (ริงลิมา เพ็ชรเม็ดใหญ่. 2551: 52; Suber. 2006: Online)

สำนักวิทยบริการ (สำนักหอสมุดและทรัพยากรการเรียนรู้) มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทในการสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมในการบริหารจัดการ การบริการสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การวิจัยของบุคลากรและนิสิตของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ตลอดจนส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการศึกษาตลอดชีวิต ด้วยการทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยการจัดหา จัดเก็บ บำรุงรักษา และให้บริการทรัพยากรสารสนเทศทุกรูปแบบ ทั้งสิ่งตีพิมพ์ สื่อทัศนวัสดุ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (มหาวิทยาลัยขอนแก่น. สำนักวิทยบริการ. 2555: ไม่ปรากฏเลขหน้า) ดังนั้นในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศและการจัดบริการสารสนเทศ จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ ซึ่งในสภาพปัจจุบันผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการค้นหาสารสนเทศจากสิ่งพิมพ์มาเป็นสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเข้าถึงได้ง่าย โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ในการค้นหา สำนักวิทยบริการจึงได้จัดให้บริการทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์หลายรูปแบบ เช่น ฐานข้อมูลออนไลน์ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วารสารอิเล็กทรอนิกส์ วิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ กฤตภาคออนไลน์ ราชกิจจานุเบกษาออนไลน์ เป็นต้น โดยกลุ่มผู้ใช้สารสนเทศประเภทนี้ส่วนใหญ่ คือ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (วิลาวัลย์ โตะเอี่ยม; สิริพร ทิวะสิงห์; และ ยุวดี มโนมยธิกาญจน์. 2550: 1) เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้ใช้ที่จำเป็นต้องใช้สารสนเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้าอย่างลุ่มลึกหรือละเอียดถี่ถ้วนเพื่อการเรียน การทำรายงาน การเขียนบทความ และประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จากการมีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่นของผู้วิจัยพบว่า นอกจากสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ที่จัดหาโดยวิธีจัดซื้อเข้ามาให้บริการแล้ว ยังพบว่ามีสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ที่เผยแพร่แบบเสรีกระจายอยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจำนวนมาก ซึ่งแหล่งสารสนเทศแบบเสรีบางประเภท เช่น บทความวารสาร จัดให้บริการในส่วนที่เรียกว่า เว็บที่มองไม่เห็นหรือเว็บลึก (Invisible web or Deep web) ทำให้เครื่องมือค้นหาทั่วไป เช่น Google เป็นต้น ไม่สามารถค้นพบได้โดยง่าย อีกทั้งพบว่าแหล่งสารสนเทศแบบเสรีมีปริมาณที่มาก และหลากหลาย ทั้งรูปแบบและความน่าเชื่อถือของแหล่งบริการ ดังนั้นหากต้องการให้การบริการแหล่งสารสนเทศแบบเสรี มีประสิทธิภาพสูงสุดจำเป็นต้องมีการศึกษาความต้องการของผู้ใช้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาเครื่องมือหรือวิธีการบริการใหม่ ๆ ในการค้นหาแหล่งสารสนเทศแบบเสรีควบคู่ไปกับสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ที่สำนักวิทยบริการจัดซื้อ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความต้องการใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ว่ามีความต้องการใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีในแต่ละด้านเป็นแบบใด ตลอดจนมีความต้องการเครื่องมือช่วยค้นรูปแบบใด ผลการศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์แก่สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในการวางแผนรวบรวม และคัดสรรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อรวบรวมและพัฒนาเป็นระบบสารสนเทศแบบเสรีของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และให้บริการแก่ผู้ใช้บริการต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย ขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา กลุ่มสาขาวิชาที่สังกัด ประสบการณ์การรู้จักแหล่งสารสนเทศแบบเสรี กับความต้องการใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่เป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคปลาย ปีการศึกษา 2554 จำนวน 3,038 คน ซึ่งผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie: & Morgan. 1970: 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ จำนวน 341 คน โดยผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างโดยการกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามระดับการศึกษา กลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษา และคณะที่สังกัด หลังจากนั้นผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านแหล่งสารสนเทศแบบเสรีจำนวน 3 ท่าน และความเที่ยงของแบบสอบถามโดยนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.875 หลังจากนั้น ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และขอความอนุเคราะห์บุคลากรที่สังกัดห้องสมุดคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยขอนแก่นในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ใช้ห้องสมุดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการแจกแบบบังเอิญ มีแบบสอบถามที่ได้รับคืนและมีความถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน 321 ชุด (ร้อยละ 94.13) และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยสถิติไคสแควร์

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ 89.09) สังกัดกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ร้อยละ 53.27) รองลงมาคือกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ (ร้อยละ 24.29) รู้จักแหล่งสารสนเทศแบบเสรี (ร้อยละ 69.16) โดยรู้จักจากการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด (ร้อยละ 64.41) และมีผู้ที่เคยใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีถึงร้อยละ 98.19 โดยใช้จาก Google scholar มากที่สุด (ร้อยละ 96.33) ส่วนผู้ที่ไม่เคยใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีมีเพียงร้อยละ 1.80 เนื่องจากไม่ทราบแหล่งให้บริการ เมื่อพิจารณาตามความสำคัญของวัตถุประสงค์ที่ใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามใช้ประกอบการเรียนและการค้นคว้าวิจัยมากที่สุด (ร้อยละ 79.36) รองลงมา คือ ใช้เพื่อค้นหาข้อมูลที่สมบูรณ์ในเรื่องต่างๆ (ร้อยละ 50.00) และใช้เพื่อติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ (ร้อยละ 39.45) ตามลำดับ สำหรับเหตุผลที่ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากที่สุดเลือกใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรี เนื่องจากเป็นสารสนเทศที่ค้นหาได้อย่างสะดวกรวดเร็ว (ร้อยละ 80.73)

2. ความต้องการใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผลการศึกษาความต้องการใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีของนักศึกษพบว่า แหล่งที่เผยแพร่สารสนเทศที่นักศึกษาต้องการใช้ในระดับมากที่สุดคือ วารสารอิเล็กทรอนิกส์แบบเสรี ($\bar{X} = 4.53$) สำหรับความต้องการใช้ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ฐานข้อมูลรวมผลงานทางวิชาการ/งานวิจัย/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์ฉบับอิเล็กทรอนิกส์แบบเสรีของสถาบันหน่วยงานทางการศึกษา ($\bar{X} = 4.48$) โดยเนื้อหาที่มีระดับค่าเฉลี่ยความต้องการสูงสุด คือ วิทยาศาสตร์ประยุกต์ แพทย์ศาสตร์ เทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.94$) รองลงมา คือสังคมศาสตร์ สถิติ การเมือง เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ กฎหมายรัฐบาล การทหาร สังคมสงเคราะห์ การประกัน การศึกษา ประเพณีและความเชื่อของผู้คน ($\bar{X} = 3.64$) รูปแบบของสารสนเทศที่นักศึกษาต้องการใช้ในระดับมากที่สุด คือ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{X} = 4.63$) และบทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{X} = 4.60$) ไฟล์เอกสารที่ต้องการใช้มากที่สุด คือ แบบ PDF (Portable Document Format) ($\bar{X} = 4.63$) และ Word ($\bar{X} = 4.52$) และลักษณะของสารสนเทศที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ เอกสารฉบับเต็ม ($\bar{X} = 4.71$)

เมื่อพิจารณาคูณภาพและความน่าเชื่อถือของสารสนเทศที่นักศึกษาใช้ในระดับมากที่สุดเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ สารสนเทศที่มีเนื้อหาที่เผยแพร่ถูกต้องสมบูรณ์ ระบุแหล่งที่มา และได้รับการอ้างอิงหรือเชื่อมโยงจากแหล่งที่น่าเชื่อถืออย่าง

ขีดเงิน ($\bar{X} = 4.64$) สารสนเทศที่มีการควบคุมคุณภาพด้านเนื้อหา เช่น ผ่านการพิจารณาคุณภาพจากบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ มีการพิสูจน์อักษรก่อนการเผยแพร่ วารสารมีหมายเลข ISSN เป็นต้น ($\bar{X} = 4.60$) และสารสนเทศที่นำเสนอข้อเท็จจริงที่ชัดเจน ไม่มีอคติหรือชักจูงทางความคิด ($\bar{X} = 4.56$) โดเมนเนมแหล่งสารสนเทศแบบเสรีที่นักศึกษาต้องการใช้ในในระดับมากที่สุด คือ องค์กรด้านการศึกษา ($\bar{X} = 4.61$) และต้องการใช้สารสนเทศที่เผยแพร่ในช่วงเวลาไม่เกิน 6 เดือน ($\bar{X} = 4.32$)

ด้านเครื่องมือช่วยค้น พบว่า นักศึกษาต้องการใช้เอกสารดิจิทัลในฐานะข้อมูลที่มีหลายรูปแบบให้เลือก เช่น เอกสารฉบับเต็ม ข้อมูล บรรณานุกรม ข้อความเชื่อมโยงหลายมิติ ฯลฯ ($\bar{X} = 4.59$) โดยผู้ต้องการให้เครื่องมือช่วยค้นมีทางเลือกการสืบค้นทั้งแบบง่ายและแบบขั้นสูงในระดับที่ใกล้เคียงกัน ($\bar{X} = 4.57$, $\bar{X} = 4.55$ ตามลำดับ) ทางเลือกที่ผู้ใช้จะใช้ในการสืบค้น คือ การสืบค้นผ่านชื่อเรื่อง ($\bar{X} = 4.68$) คำสำคัญ ($\bar{X} = 4.66$) และหัวเรื่อง ($\bar{X} = 4.57$) ตามลำดับ ในด้านการแสดงผล ผู้ใช้ต้องการแสดงทางเลือกแบบไล่เรียงตามชื่อเรื่อง เพื่อสำรวจเลือกดูชื่อเรื่อง/กลุ่มสาขาวิชา และสืบค้นไปตามลำดับโดยไม่ต้องกลับไปเริ่มต้นการสืบค้นใหม่ ($\bar{X} = 4.50$)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา กลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษา และประสบการณ์การรู้จักแหล่งสารสนเทศแบบเสรีกับความต้องการใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรี

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา กลุ่มสาขาวิชาที่สังกัด และประสบการณ์การรู้จักแหล่งสารสนเทศแบบเสรีกับความต้องการใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรี โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยสถิติไคสแควร์ พบว่าทั้งระดับการศึกษา กลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษา ประสบการณ์การรู้จักแหล่งสารสนเทศแบบเสรีไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาต้องการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์แบบเสรีในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมะลิวรรณ สุวรรณพฤษ (2546: 55-56) ที่พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ต้องการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบเว็บไซต์ โดยได้รับคำแนะนำวิธีการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์จากเพื่อนร่วมวิชาชีพ และได้รับจากแหล่งบริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ภายนอก ซึ่งเป็นแหล่งบริการที่ไม่คิดค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เนื่องจากวารสารอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์แบบเสรี เป็นแหล่งสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตที่มีข้อมูลที่ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ และเป็นเครื่องมือสื่อสารทางวิชาการที่ช่วยลดช่องว่างทางความรู้ระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา (ตง. 2546: 84, 105) การเข้าใช้บริการง่าย และสะดวก นักศึกษาสามารถเข้าถึงเอกสารฉบับเต็มของบทความผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้อย่างรวดเร็ว โดยปราศจากข้อจำกัด ด้านเวลา สถานที่ ลิขสิทธิ์ และค่าใช้จ่ายในการสืบค้น สามารถอ่าน ดาวน์โหลด พิมพ์ผล และทำสำเนาแจกจ่ายได้ นอกจากนี้ ในด้านคุณภาพและความน่าเชื่อถือของบทความวิชาการและบทความวิจัย พบว่า แหล่งสารสนเทศแบบเสรีมีทั้งที่เป็นแหล่งสารสนเทศที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ และในขณะเดียวกัน ยังมีแหล่งสารสนเทศแบบเสรีที่ไม่มีคุณภาพเช่นกัน ซึ่งนักศึกษาดำเนินการพิจารณาคุณภาพ และความน่าเชื่อถือของแหล่งสารสนเทศแบบเสรี โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาคุณภาพของแหล่งสารสนเทศแบบเสรี เช่น การมีกระบวนการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญที่ชัดเจน มีกองบรรณาธิการที่มีคุณภาพ ประกอบด้วยนักวิจัยที่มีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับ มีมาตรฐานการบรรณาธิการที่ชัดเจน และกำกับดูแลการผลิตตามมาตรฐานสากล เป็นต้น (จุลเรขา วิทยาอุทฎฎกุล. 2555: 8-9) สำหรับแหล่งสารสนเทศแบบเสรีที่ผู้แต่งบทความทำสำเนาบทความของตนเองให้เข้าถึงได้อย่างเสรีหรือทำเป็นคลังความรู้สถาบัน (Green open access/Self-archiving) ซึ่งส่วนใหญ่จึงมีคุณภาพใกล้เคียงกับฉบับที่พิมพ์เผยแพร่ในฐานะข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์

ด้านการเผยแพร่วารสารอิเล็กทรอนิกส์แบบเสรีมีให้นักศึกษาเลือกใช้ได้หลากหลายรูปแบบ เช่น วารสารอิเล็กทรอนิกส์แบบเสรีฉบับสมบูรณ์ (Truly open access journal) เป็นวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เข้าใช้ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายทั้งฉบับปัจจุบันและฉบับย้อนหลัง หรือวารสารอิเล็กทรอนิกส์แบบเสรีฉบับย้อนหลัง (Delay open access journal) เป็นวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เข้าใช้ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเฉพาะฉบับย้อนหลัง ส่วนฉบับใหม่ล่าสุดหรือย้อนหลังไม่เกิน 1 ปีต้องบอกรับเป็นสมาชิก เป็นต้น (จุลเรชา อัครวิษณุ. 2550: ออนไลน์; Suber. 2006: Online) อีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาเกิดความต้องการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์แบบเสรีอาจเนื่องจากการสืบค้นไปยังโฮมเพจหรือหน้าหลักของวารสารอิเล็กทรอนิกส์แบบเสรีส่วนใหญ่สืบค้นผ่านเครื่องมือช่วยค้น (เสี่ยวยง. 2546: 92-93) และสืบค้นผ่านแพลตฟอร์มของเว็บท่าที่รวบรวมวารสารอิเล็กทรอนิกส์แบบเสรีทำให้น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น (Meera: & Ummer. 2010: Online)

สำหรับรูปแบบของสารสนเทศที่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาต้องการใช้มากที่สุด คือ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ อิเล็กทรอนิกส์ และบทความวิจัยในวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ที่ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศเพื่อประกอบการเรียน และการทำรายงาน/ภาคินพนธ์ และวิทยานิพนธ์ (สุนันทา วงศ์จตุรภัทร. 2552: 48) ที่ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาในมหาวิทยาลัยของรัฐ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของศุภานิจ ศรีรักษ์ (2555: 32) ที่ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาใช้รูปแบบที่เป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นการศึกษาขั้นสูงที่เน้นการพัฒนาให้นักวิชาการและนักวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อให้สามารถแสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ... 2548: 15) ดังนั้น นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจำเป็นต้องใช้ผลการศึกษาวิจัยจากรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์และดุษฎีนิพนธ์เพื่อสนับสนุนผลการศึกษาของตนเอง ซึ่งรายงานวิจัย วิทยานิพนธ์และดุษฎีนิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เผยแพร่ในรูปแบบแหล่งสารสนเทศแบบเสรีถือได้ว่าเป็นการสื่อสารทางวิชาการรูปแบบใหม่ที่ทำให้นักศึกษาและนักวิจัยทั่วโลกสามารถค้นพบผลการวิจัยต่างๆ ที่ผ่านมาได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น (Laksana Thaotip. 2009: 2; Zuccala. 2009: 359-360) อีกทั้งยังไม่มีค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงสารสนเทศ ดังนั้น การเผยแพร่สารสนเทศผ่านแหล่งสารสนเทศแบบเสรีจึงเป็นช่องทางที่ช่วยส่งเสริมการแสวงหาความรู้ของนักศึกษาเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากการสืบค้นจากฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์ (ตง. 2546: 84) เห็นได้จากผลการวิจัยของฮัจเจมและคณะ (Hajjem: et al. 2005: Online) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบการอ้างอิงที่เพิ่มขึ้นของงานวิจัย ที่เผยแพร่ในรูปแบบแหล่งสารสนเทศแบบเสรี โดยเปรียบเทียบระหว่างบทความเดียวกันที่เผยแพร่ทั้งแหล่งสารสนเทศแบบเสรีและแหล่งสารสนเทศแบบเสียค่าใช้จ่ายควบคู่กัน ผลการวิจัยพบว่า การเผยแพร่ในแหล่งสารสนเทศแบบเสรีมีความได้เปรียบด้านการอ้างอิงที่เพิ่มขึ้นทั้ง 4 สาขาวิชา คือ ชีววิทยา ธุรกิจ จิตวิทยา และสังคมวิทยา แสดงให้เห็นว่าการเผยแพร่บทความในแหล่งสารสนเทศแบบเสรีมีผลกระทบต่อการใช้ที่เพิ่มขึ้น

ด้านรูปแบบของไฟล์เอกสาร ผลการศึกษพบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มีความต้องการใช้รูปแบบไฟล์ของเอกสารเป็นแบบ PDF (Portable document format) ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของกูชาและอับโดลี (Kousha: & Abdoli. 2010: Online) ที่ศึกษาลักษณะการเผยแพร่ในแหล่งสารสนเทศแบบเสรี พบว่า เอกสารส่วนใหญ่ที่ถูกอ้างอิงเป็นเอกสารแบบ PDF ทั้งนี้เนื่องจากไฟล์เอกสารแบบ PDF เป็นรูปแบบเพิ่มข้อมูลสากลที่การแสดงผลคงแบบอักษร การจัดรูปแบบ สีและภาพกราฟิกเหมือนต้นฉบับ โดยไม่ขึ้นกับการประยุกต์ใช้และระบบคอมพิวเตอร์ได้ (อรนุช เศวตรัตนเสถียร. 2545: 51) ดังนั้นนักศึกษาจึงมีความต้องการใช้มากที่สุด เพราะง่ายต่อการใช้และไม่ซับซ้อนด้านคุณภาพของเอกสารในการอ่านหรือการพิมพ์ผลข้อมูล นอกจากนี้ พบว่าลักษณะของสารสนเทศที่นักศึกษาต้องการใช้ในแหล่งสารสนเทศแบบเสรี จะเป็นสารสนเทศที่มีเนื้อหาเต็มมากที่สุด เนื่องจากนักศึกษามีความสามารถอ่าน พิมพ์ผล หรือดาวน์โหลดเอกสารฉบับเต็ม

ของสารสนเทศที่ต้องการผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้อย่างสะดวก รวดเร็ว โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ในการเข้าใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมะลิวรรณ สุวรรณพฤษ์ (2546) ที่พบว่า อาจารย์มีความต้องการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็น ข้อมูลแบบฉบับเต็ม เนื่องจากสามารถอ่านบทความนั้น ๆ ได้เลย โดยไม่ต้องเดินทางไปห้องสมุด หรือไปที่สำนักพิมพ์ ทำให้ เสียเวลา สามารถอ่านได้เช่นเดียวกับการไปนั่งอ่านในห้องสมุด

เมื่อพิจารณาด้านคุณภาพและความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ พบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ต้องการใช้สารสนเทศ ที่มีเนื้อหาที่เผยแพร่ถูกต้องสมบูรณ์ ระบุแหล่งที่มา และได้รับการอ้างอิงหรือเชื่อมโยงจากแหล่งที่น่าเชื่อถืออย่างชัดเจน ซึ่ง สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามที่ต้องการใช้สารสนเทศที่สามารถตรวจสอบที่มาของเอกสารหรือหนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ได้สะดวก และเป็นสารสนเทศที่มีนักวิชาการอ้างอิง เนื่องจากเนื้อหาสารสนเทศที่มีการควบคุมคุณภาพ ให้ สารสนเทศที่ถูกต้อง เป็นจริง ย่อมบ่งบอกถึงคุณภาพที่ดีของสารสนเทศ ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าสารสนเทศนั้นมีคุณภาพและ น่าเชื่อถือ (Line. 1969: Online) เมื่อนักศึกษานำไปอ้างอิงประกอบรายงานการวิจัย ย่อมเป็นการเพิ่มระดับความน่าเชื่อถือ ให้กับงานวิจัยของนักศึกษามากยิ่งขึ้น และหากสารสนเทศนั้น มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง เข้าใจง่าย ย่อมสะดวกต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่าน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางมากกว่าการใช้ภาษาที่ยากต่อการทำความเข้าใจของนักศึกษา ซึ่ง คุณลักษณะด้านคุณภาพและความน่าเชื่อถือของสารสนเทศในหัวข้อเหล่านี้ เป็นคุณลักษณะที่ดี และมีประโยชน์ที่สามารถนำไปใช้ประกอบการพิจารณาจัดสรรสารสนเทศเพื่อใช้ในการเรียน และการค้นคว้าวิจัยของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ ความน่าเชื่อถือของแหล่งสารสนเทศแบบเสรีเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบของการพิจารณาคุณภาพและความ น่าเชื่อถือของแหล่งสารสนเทศแบบเสรี โดยนักศึกษามีความต้องการใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีที่เผยแพร่โดยหน่วยงาน ทางการศึกษาในระดับมากที่สุด เนื่องจากเป็นแหล่งสารสนเทศที่จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ข่าวสาร หรือกิจกรรมทางด้าน การศึกษาขององค์กร รวมถึงเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าแก่ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป มีนักวิชาการ หรือบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ มีชื่อและที่อยู่ของผู้รับผิดชอบที่สามารถ ติดต่อได้ จึงทำให้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีที่จัดทำโดยหน่วยงานทางการศึกษาเป็นแหล่งสารสนเทศที่มีความน่าเชื่อถือ ซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤษาและอับโดลี (Kousha: & Abdoli. 2010: Online) ที่พบว่า โดเมนเนมที่มีบทบาทสำคัญ ในการสื่อสารทางวิชาการส่วนใหญ่มาจากโดเมนเนมทางวิชาการที่ลงท้ายด้วย .edu และ .ac

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีความต้องการใช้เครื่องมือช่วยค้นแหล่งสารสนเทศแบบ เสรีในระดับมากที่สุด คือต้องการใช้เครื่องมือในรูปแบบฐานข้อมูลที่มีการรวบรวมเอกสารดิจิทัลหลากหลายรูปแบบให้เลือก ทั้ง เอกสารฉบับเต็ม ข้อมูลบรรณานุกรม ข้อความเชื่อมโยงหลายมิติ เป็นต้น รองลงมาคือ ต้องการรูปแบบของทางเลือกช่วยค้น ที่เป็นชื่อเรื่อง คำสำคัญ และหัวเรื่อง โดยการกำหนดคำค้นที่เป็นคำโดดหรือ วลี รวมถึงควรมีการกำหนดทางเลือกการสืบค้น ขึ้นสูง เพื่อจำกัดการสืบค้นให้เฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของศุภนิจ ศรีรักษ์ (2555: 33) ที่พบว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาใช้เทคนิคการสืบค้นแบบง่าย โดยใช้คำสำคัญในการค้นมากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากนักศึกษามีความ ค่อนข้างเคยกับการสืบค้นแบบพื้นฐานโดยใช้คำโดดหรือวลีในการสืบค้นสารสนเทศมากกว่าการสร้างประโยคการค้นขึ้นสูง ซึ่งมีความ ซับซ้อนในการสร้างประโยคการค้นมากกว่า ยกเว้นในกรณีที่ต้องการผลการสืบค้นที่มีความเฉพาะเจาะจง ส่วนความต้องการ ด้านโครงสร้างระบบการสืบค้นในฐานข้อมูล ผู้ใช้ต้องการให้ระบบเอื้อต่อผู้ใช้ในการดำเนินการค้นหาหรือเชื่อมโยงไปยังแหล่ง สารสนเทศแบบเสรีโดยตรง และการออกแบบส่วนเชื่อมประสานต่อการทำเครื่องหมายสารสนเทศหรือรายการอ้างอิง สามารถ บันทึกข้อมูล พิมพ์ผล ส่งข้อมูลออกจากฐานข้อมูลด้วยโปรแกรมอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงโปรแกรมจัดการบรรณานุกรม เช่น Endnote, Zotero, BibMe เป็นต้น สำหรับการออกแบบส่วนต่อประสานของระบบควรมีแนวคิดที่ช่วยให้ผู้ใช้สามารถ เปรียบเทียบระบบกับสิ่งที่คุ้นเคย เช่น ระบบการสืบค้นบรรณานุกรมออนไลน์ (OPAC) นอกจากนี้ยังเสนอแนะเพิ่มเติมว่า

การออกแบบระบบการสืบค้นควรมีทางเลือกสำหรับผู้ใช้ในการบันทึกผลการสืบค้นลงในหน่วยเก็บข้อมูลชั่วคราวและสามารถสั่งพิมพ์ผลการค้นได้ ซึ่งรูปแบบการค้นคืนเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญต่อการออกแบบระบบการค้นคืนสารสนเทศที่เผยแพร่แบบเสรีเป็นอย่างมาก เนื่องจากการเผยแพร่สารสนเทศแบบเสรี มีหลากหลายรูปแบบ (Vlachaki; & Urquhart. 2009: Online) อีกทั้งแหล่งให้บริการยังมีอยู่แบบกระจายบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจำนวนมาก (Meera; & Ummer. 2010: Online) ผู้ใช้ส่วนใหญ่จึงต้องการบริการที่ง่าย และกลั่นกรองสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต (ตง. 2546: 84) เพื่อเป็นเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกให้นักศึกษาได้รับสารสนเทศที่มีความน่าเชื่อถือและตรงกับความต้องการมากที่สุด

2. ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา สาขาวิชาที่ศึกษาและประสบการณ์การรู้จักแหล่งสารสนเทศแบบเสรี พบว่า ระดับการศึกษา กลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษา และประสบการณ์การรู้จักแหล่งสารสนเทศแบบเสรี ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความต้องการใช้สารสนเทศของอารีย์ ชื่นวัฒนา (2545: 95) ที่อธิบายถึงความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้บริการว่า จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้ใช้รู้สึกถึงความไม่เพียงพอหรือไม่มีสารสนเทศที่จำเป็นต้องใช้ เพื่อนำมาประกอบในการตัดสินใจในการวางแผนแก้ไขปัญหาหรือสนับสนุนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนและการวิจัย ซึ่งการขาดสารสนเทศเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการแสวงหาสารสนเทศ ความต้องการสารสนเทศเป็นพลวัต ไม่คงที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ สามารถจำแนกได้ตามเงื่อนไขของเวลา ตามขอบเขต และตามลักษณะของความต้องการ ดังนั้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา ได้แก่ ระดับการศึกษา กลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษา และประสบการณ์การรู้จักแหล่งสารสนเทศแบบเสรี จึงไม่มีอิทธิพลต่อการลด หรือการกระตุ้นความต้องการใช้สารสนเทศที่เผยแพร่แบบเสรี ทั้งนี้การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากการเรียนระดับบัณฑิตศึกษาทุกระดับการศึกษา ทุกสาขาวิชาที่ศึกษา มีวัตถุประสงค์หลักเหมือนกันคือเน้นการส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง (Carstarphen; et al. 2010: 5) นักศึกษาต้องทำการค้นคว้าวิจัยเป็นส่วนสำคัญของหลักสูตร ดังนั้น ในการแสวงหาสารสนเทศที่นำมาใช้เพื่อสนับสนุนการเรียน และการวิจัย จึงมีลักษณะและความต้องการใช้สารสนเทศที่คล้ายคลึงกัน

ส่วนผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาที่รู้จักและไม่รู้จักแหล่งสารสนเทศแบบเสรีนั้น พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากการสืบค้นสารสนเทศแบบเสรีสามารถเข้าถึงได้ผ่านทางเครื่องมือช่วยค้นต่างๆ ที่ให้บริการบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจมีผลการสืบค้นที่นำไปสู่แหล่งสารสนเทศแบบเสรี จึงทำให้ผู้ใช้บางคนได้ใช้แหล่งสารสนเทศแบบเสรีโดยที่ไม่จำเป็นต้องรู้จักแหล่งสารสนเทศแบบเสรี ส่งผลให้ประสบการณ์การรู้จักและไม่รู้จักแหล่งสารสนเทศแบบเสรีของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจึงไม่มีผลต่อการลดหรือการเพิ่มความต้องการใช้สารสนเทศประเภทนี้

เอกสารอ้างอิง

ตง, เสี่ยวยง. (2546). การสืบค้นสารสนเทศและการประเมินอินเทอร์เน็ต: การสำรวจผู้ใช้ในมหาวิทยาลัยจีน.

วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. 25(2): 84-106.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548. (2548, 25 พฤษภาคม).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 122 ตอนพิเศษ 39ง, หน้า 14-23.

- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. สำนักวิทยบริการ. (2555). **การถ่ายทอดแผนปฏิบัติการสู่กลุ่มภารกิจและบุคลากร.**
ขอนแก่น: สำนักวิทยบริการ. (เอกสารอัดสำเนา)
- มะลิวรรณ สุวรรณพุกษ์. (2546). **สภาพการใช้และความต้องการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์**
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. การศึกษาอิสระ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์). มหาสารคาม:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รังสิมา เพ็ชรเม็ดใหญ่. (2551). แหล่งสารสนเทศวิชาการที่เข้าถึงได้แบบเปิด. **สาร NECTEC.** 15 (175): 49-56.
- รุจเรขา วิทยาทุณย์กุล. (2555) ข้อควรระวัง หากส่งบทความวิจัยไปตีพิมพ์ในวารสารประเภท Open Access.
บัณฑิตศึกษาศาสตรมหาศ. 23 (193): 8-9.
- รุจเรขา อัครวิชญ์. (2550). **แหล่งสารสนเทศวารสารเสรี.** ค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2553, จาก http://stang.sc.mahidol.ac.th/text/pdf/open_access.ppt
- วิลาวัณย์ โต๊ะเอี่ยม; สิริพร ทิวะสิงห์; และ ยุวดี มโนมยพิชิตกาญจน์. (2550). **การศึกษาการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์**
ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น: สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศุภานิจ ศรีรักษ์. (2555). **พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการทํายานิพนธ์ของนักศึกษา**
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุนันทา วงศ์จตุรภัทร. (2552). พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาในมหาวิทยาลัยของรัฐ. **วารสารวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและกีฬา.** 6(2): 45-61.
- อรนุช เศวตรัตนเสถียร. (2545, มกราคม). เทคโนโลยีเว็บและมาตรฐานสำหรับห้องสมุดดิจิทัล.
วารสารบรรณารักษศาสตร์. 22(1): 35-61.
- อารีย์ ชื่นวัฒนา. (2545). ผู้ใช้ระบบค้นคืนสารสนเทศ. ใน **ประมวลสาระชุดวิชาการจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ**
หน่วยที่ 11-15. หน้า 76-102. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- The Budapest Open Access Initiative.** (2002). Retrieved June 11, 2010, from
<http://www.soros.org/openaccess>
- Carstarphen, C. ; et al. (2010). **Graduate Education and Professional Practice**
in International Peace and Conflict. Retrieved May 5, 2015, from <http://www.usip.org/sites/default/files/sr246.pdf>
- Hajjem, C.: et al. (2005). **Open Access to Research Increases Citation Impact.**
Retrieved March 10, 2011, from <http://eprints.ecs.soton.ac.uk/11687>
- Kousha, K.; & Abdoli, M. (2010). **The Citation Impact of Open Access Agricultural**
Research a Comparison between OA and Non-OA Publications.
Retrieved December 25, 2010, from www.emeraldinsight.com/1468-4527.htm
- Krejcie, Robert V.; & Morgan, Darlyn W. (1970, Autumn). Determining Sample Size for
Research Activities. **Educational and Psychological Measurement.** 3: 607-610.
- Laksana Thaotip. (2009). **Impact of Open Access (OA) Publications on Library**
and Information Community in Bangkok Metropolitan University in Thailand: A Study.
Dissertation Ph.D. (Library and Information Science). Pune, India: University of Pune.

-
- Line, M. (1969). **Information Requirement in Social Science : Some Preliminary Consideration.** Retrieved July 23, 2011, from <http://dx.doi.org/10.1177/096100066900100101>
- Meera, B. M.: & Ummer, Rehana. (2010). **Open Access Journals: Development of a Web Portal at the Indian Statistical Institute.** Retrieved July 23, 2011, from <http://dx.doi.org/10.1108/02640471011065364>
- Miguel, S.; Chinchilla-Rodriguez, Z.: & Moya-Anegón, F. (2011). **Open Access and Scopus: A New Approach to Scientific Visibility from the Standpoint of Access.** Retrieved July 23, 2011, from <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/asi.21532/full>
- Nicholas, D.; Huntington, P.: & Jamali, H.R. (2007). **Open Access in Context: A User Study.** Retrieved September 26, 2010, from <http://www.emeraldinsight.com/0022-041.htm>
- Suber, P. (2006). **Open Access Overview.** Retrieved September 20, 2010, from <http://www.earlham.edu/~peters/fos/overview.htm>
- Vlachaki, A.: & Urquhart, C. (2010). **Use of Open Access Journals in Biomedicine in Greece.** Retrieved September 26, 2010, from www.emeraldinsight.com/0143-5124.htm
- Zuccala, A. (2009). The layperson and open access. In **Annual Review of Information Science and Technology: Volume 43.** pp. 359-396. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.